Skötselplan för Österhults naturreservat

2012-02-15

SKÖTSELPLAN FÖR ÖSTERHULTS NATURRESERVAT

Skötselplanen gäller utan tidsbegränsning. En översyn bör göras senast inom 10 år för att bedöma behovet av revidering. Skötselplanen har upprättats av Länsstyrelsen 2009 med justeringar 2011. Planförfattare har varit Mikael Hagström med justeringar av Jens Johannesson.

A. ALLMÄN BESKRIVNING 3
Administrativa data om naturreservatet 3
2. Syfte, föreskrifter och skäl för beslut 4
3. Översiktlig beskrivning av befintliga förhållanden 4
3.1 Historisk och nuvarande markanvändning 5
3.2 Områdets bevarandevärden 5
3.3 Källuppgifter 6
B. PLANDEL 7
1 Syfte med naturreservatet 7
2 Disposition och skötsel av mark 7
2.1 Skötselområden 8
2.2 Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder 12
2.3 Jakt 12
2.4 Utmärkning av reservatets gräns 12
3. Tillsyn 12
4. Dokumentation och uppföljning 12
4.1. Dokumentation och inventeringar 12
4.2. Uppföljning 12
5. Finansiering av naturvårdsförvaltningen 13
5.1 Finansiering av naturvårdsförvaltningen 13
6. Kartor 14

A. ALLMÄN BESKRIVNING

Administrativa data om naturreservatet

Reservatets benämning:	Österhults naturreservat	
NVR-id:	2029529	
Beslutsdatum:	2012-02-15	
Län:	Östergötland	
Kommun:	Ydre	
Areal:	11,3 ha	
	Land:	11,3 ha
	Produktiv skogsmark	11,3 ha
Naturtyper: (Natura 2000 habitat)	9010 Västlig taiga (barrnaturskog)	9,7 ha
	Barrplantering	0,8 ha
	Övrig lövskog	0,8 ha
Prioriterade bevarandevärden		
Naturtyper	Triviallövskog, barrnaturskog	
Arter/grupper	Skalbaggsfauna, svampflora, lavflora	
Struktur & funktion	Bergbrant, interndynamik, lövsuccessioner	
Övrigt:	Området finns redovisat i Naturvårdsverksrapport ”Skyddsvärda statliga skogar” från 2003, som en del av objektet Gallebo.	
Fastighet/markägare:	Del av fastigheten Ribbingshov 2:81, markägare Naturvårdsverket.	
Naturvårdsförvaltare:	Länsstyrelsen Östergötland	
Lägesbeskrivning:	15 km NO Österbymo	
Vägbeskrivning:	Ta vägen Kisa-Österbymo, efter avfarten mot Norra Vi, sväng mot Ydrefors. Efter ca 8 km sväng vänster mot Gallebo/Österhult. Det är då ca 3 km till Österhult.	

2. Syfte, föreskrifter och skäl för beslut

(se reservatsbeslut)

Figur 1. Översiktskarta. © Bakgrundskartor Lantmäteriet, dnr 106-2004/188

3. Översiktlig beskrivning av befintliga förhållanden

Naturreservatet ligger i den södra delen av sprickdalslandskapet kring sjön Sommen i Södra Östergötland. Trakten präglas av tallskogsdominerade höjder och sluttningar och små odlingslandskap såväl uppepå de högsta höjderna som i de lite större dalgångarna. Kring Sommen finns ett för länet ovanligt stort inslag av asp och ek i skogarna och till dessa trädslag är även en artrik flora och fauna knuten.

Naturreservatet domineras av barrblandskog i en östvänd sluttning där gran är det dominerande trädslaget. Utmed vägen i öster finns ett lövdominerat skogsparti på gammal kulturmark. Trots att reservatet är relativt lite så ligger det i en trakt med höga naturvärden knutna till barrskog, lövrik barrskog och i viss mån ädellövträd (Norra Vi-Skirsjön). Österhults naturreservat utgör

därmed en funktionell del i ett nät av skyddade områden och andra områden med höga naturvärden. Området är för länet högt beläget (se vidare ”Geologiska bevarandevärden”).

3.1 Historisk och nuvarande markanvändning

Den största delen av området är markerat som barr- eller lövskogsbevuxen utmark på häradskartan från 1860-70. Nedanför sluttningen finns en kulturmark som på äldre skifteskartor (bl.a 1819) är noterad som hagmark med namnet Mostycket. Några mycket små åkerytor har också legat här. Det hus som fick namnet Österhult kom till någon gång mellan 1819 och 1870 och var från början en backstuga. Fram till reservatsdiskussionerna har markanvändningen i övrigt varit skogsbruk. Jakten är utarrenderad.

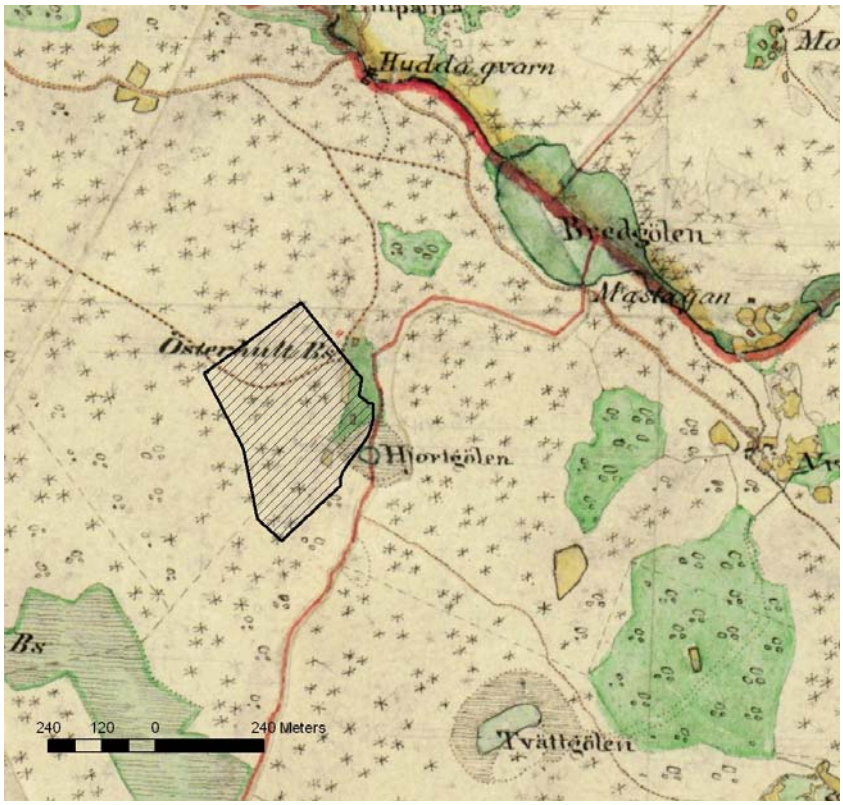

Figur 2. Häradskartan från 1860-70 talet visar den nu lövträdsbevuxna ängsmarken samt små åkerytor som funnits nedanför sluttningen vid Österhult. Det syns även en gammal väg eller stig som passerar området. Pga kartans ålder är reservatsytans läge något förskjuten mot SSO.

3.2 Områdets bevarandevärden

A. Biologiska bevarandevärden

Kärlväxter

Trädskiktet domineras till största delen av gran, tall, björk och asp med inslag någon enstaka sälg. I den ostvända branten finns även någon enstaka hasselbuske. Floran i fältskiktet i branten och på den gamla kulturmarken är av bredbladig grästyp. Inslag finns av harsyra, blåsippa, vätteros, trolldruva och vårärt. Den större och högre belägna delen av reservatet är magrare och domineras av blåbär och kruståtel med inslag av lingon och här och var förekommer knärot och grön pyrola.

Kryptogamfloran

Kryptogamfloran i området är endast översikligt undersökt i samband med inventeringen av skyddsvärda statliga skogar. Av arter som är beroende av gamla träd, död ved och större avsnitt

gammal eller naturskogsliknande skog har påträffats vedtrappmossa och osttickan på död ved samt gammelgranslav, kattfotslav, nästlav och garnlav på senvuxna granar.

Fåglar
Ingen fågelinventering är gjord i området. Sannolikt har området ändå betydelse för hackspettar och skogsmesar tack vare den rika tillgången på död ved.

Ryggradslösa djur
Ingen inventering är gjord av den lägra faunan i området. Troligtvis hyser den döda granveden ett antal krävande skalbaggar.

B. Geologiska bevarandevärden
Området ligger på krönet av en ostsydost-nordnordväst löpande höjdsträckning som ger karaktär åt området. Jordarten är morän som inte är svallad eftersom området ligger på cirka 210-245 m.ö.h och därmed över högsta kustlinjen (omkring 150 m.ö.h). Berggrunden är granit.

C. Kulturhistoriska bevarandevärden
Inga registrerade fornlämningar finns inom reservatsområdet, däremot finns en del kulturlämningar i form av odlingsrösen och ploghak från några små åkrar. Dessa lämningar härrör från tiden då Österhult brukades som torp.

Den gamla kulturmarken i östra kanten av reservatet, mot norr. Foto: Henry Stahre, 2011.

D. Intressen för friluftslivet
Området är svåråtkomligt och litet och därför föga utnyttjat av friluftslivet. Inga satsningar på att styra besökare till reservatet kommer att göras eftersom det ändå finns andra skogsreservat i närheten som är mer lättillgängliga för besökare.

3.3 Källuppgifter
Skyddsvärda statliga skogar, rapport 5340. Delrapport Götaland. Objekt 3099. Naturvårdsverket 2004.
Fornminnesregistret.

B. PLANDEL

1 Syfte med naturreservatet

Syftet med Österhults naturreservat är att vårda och bevara värdefulla naturmiljöer i form av barrblandskog med gamla träd och död ved samt inslag av senvuxna ekar, sumpskogar och mindre delar med äldre, lövträdsrik odlingsmark. Syftet är även att bevara biologisk mångfald knuten till dessa miljöer. Ett syfte är också att tillgodose behov av naturområden för friluftslivet.

Syftet ska nås genom att området undantas från skogsbruk och i huvudsak lämnas att utvecklas fritt. I mindre delar ska lövträd gynnas genom bortröjning av ung gran på gamla kulturmarker samt skapande av död ved och luckighet i ett par små ungskogar. Naturvårdsbränning liksom restaurering med mål att efterlikna naturlig brandregim är inte planerad men kan komma att bli aktuellt i en senare framtid.

Området har särskilt höga värden knutna till långsamväxande gran och död granved varför dessa värden prioriteras. De delar som präglas av dessa värden bör sannolikt ej brännas.

Om stora stormfällningar med mer än 10 skm^3 gran per hektar och två år sker, så bör färska granlågor barkas och skiljas från rot, för att hindra stora angrepp av granbarkborre.

2 Disposition och skötsel av mark

Naturreservatet ska i stora delar lämnas för fri utveckling. Ett skötselområde ska dock skötas genom ett aktivt borthuggande av gran för att gynna lövträd och framlyftande av kulturhistoriska lämningar. I planen ingår även ev skapande av död ved och luckighet i ett par små ungskogar samt att en liten mängd tallved skapas genom ringbarkning av några träd.

Om okända fornlämningar eller kulturlämningar påträffas ska skydd och hänsyn till dessa tillgodoses, dessa skyddas av kulturminneslagen (1988:950).

2.1 Skötselområden

Reservatet är indelat i 3 skötselområden (se figur 3); 1) gammal barrblandskog 2) lövskog 3) barrplanteringar.

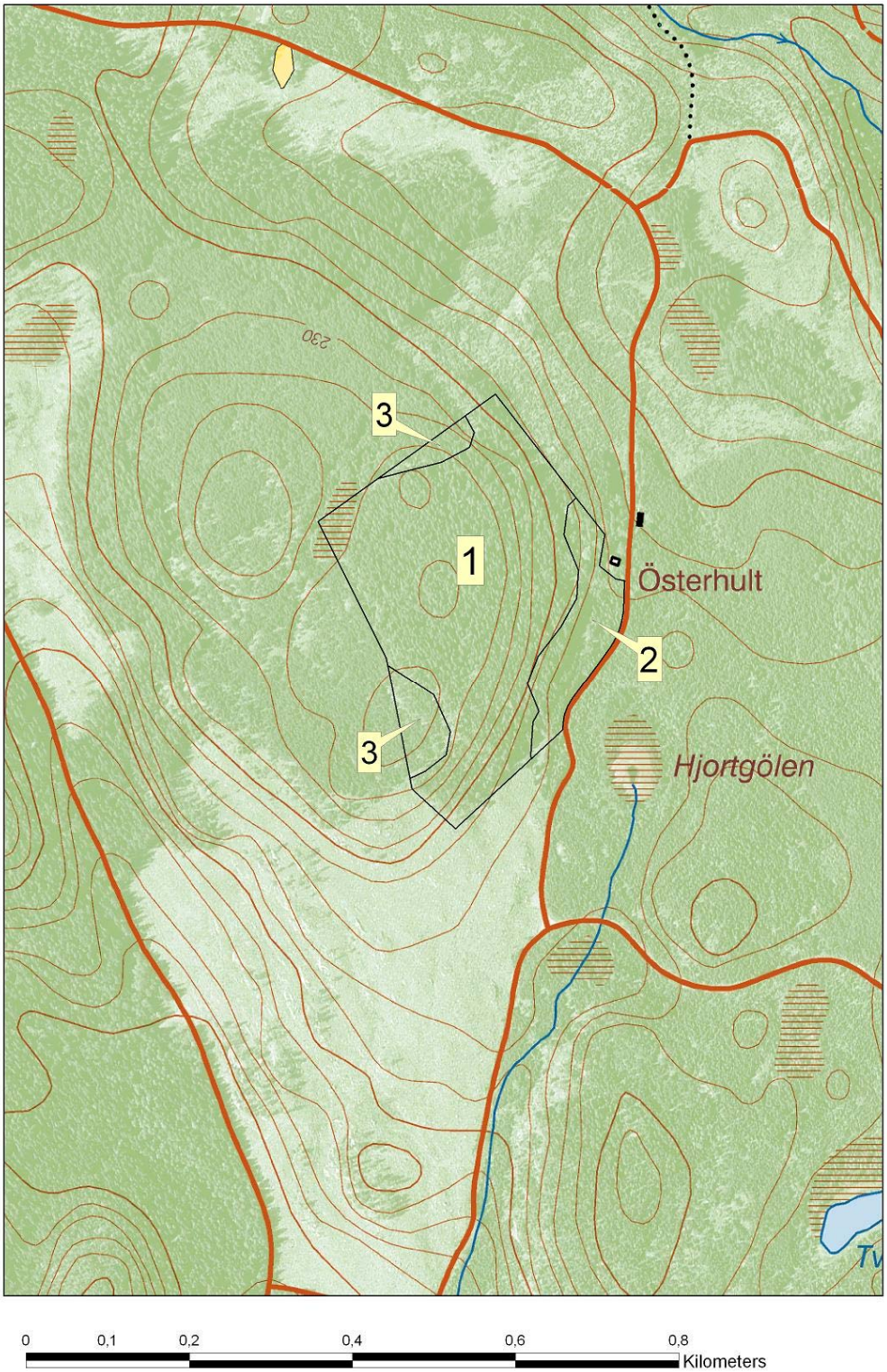

Figur 3. Skötselområden. © Bakgrundskartor Lantmäteriet, dnr 106-2004/188

<u>Skötselområde 1, barrnaturskogen</u>
Areal: 9,7 ha

Naturtyp enlig Natura 2000: 9010 Västlig taiga, undertyp barrblandskog

Beskrivning
Skötselområdet består av äldre barrdominerad skog. Gran och tall förekommer i ungefär lika stor mängd medan björk utgör ca 3 % och övrigt löv (asp, rönn, sälg och ek) utgör ca 2 % av virkesförrådet. I södra delen av sluttningen finns bitvis ett ganska stort inslag av klen, senvuxen ek. Området är rikt på död ved av gran i olika nedbrytningsstadier och här finns även en rik svamp-, moss- och lavflora knuten till gran. Död ved av tall förekommer mycket sparsamt. Uppe på höjden finns avsnitt påverkade av granbarkborre med både stående och liggande döda träd. En mindre sumpskog finns i västra kanten.

Foto: Henry Stahre, 2011.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd
- Området ska bibehålla och helst öka sina naturskogskvalitéer.
- Förskjutningar i trädslagsfördelning till följd av naturliga successioner tillåts i skötselområdet.
- På sikt så ska mängden död ved också av tall öka till ca 10-40% av virkesförrådet.
- Området ska ha en gynnsam bevarandestatus för Natura 2000-habitatet ”9010 Västlig taiga, undertyp barrnaturskog”

Åtgärder
Restaureringar:
- Ett tiotal tallar ringbarkas i solexponerat läge i södra delen. Ytterligare ett tiotal tallar, i en eller ett par grupper, centralt i området ringbarkas för att gynna vedskalbaggar knutna till grov tallved.
- Vid behov görs begränsad frihuggning kring senvuxna ekar.
- Området lämnas i övrigt utan åtgärder.

I barrskogs-värdekärnan vid Österhult finns i de södra delarna ett inslag av senvuxna ekar

<u>Skötselområde 2, lövskog</u>
Areal: 0,8 ha

Naturtyp enligt Natura 2000: -
Mål: inget natura 2000-habitat

Beskrivning
Området består av ett lövdominerat område som tidigare utnyttjats för åkerbruk och slåtter (under torparepoken). I området finns några odlingsrösen och åkerhak efter minst en liten åker. Trädskiktet domineras av björk och asp men det finns inslag av tall, gran, lönn, sälg samt enstaka gamla fruktträd. Några hasselbuskar finns också här.

Lövträd i det tidigare åkerbrynet. Foto: Henry Stahre, 2011.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

- Området ska utvecklas till ett glest lövdominerat bestånd (minst 90% löv) med inhemska arter och rik förekomst av gamla träd.
- I området ska åkerns ploghak och odlingsrösen lyftas fram och vara fria från träd.
- Området ska vara rikt på hålträd och död lövved.

Åtgärder

Restaureringar:

- Tallar och granar avvecklas. Om hävdpräglade gamla granar eller tallar förekommer i skötselområdet lämnas de kvar och frihuggs försiktigt.
- Spärrgreniga lövträd frihuggs.
- Sälgar frihuggs.
- Odlingsrösen och åkerhak frihuggs.
- All lövved som skapas vid åtgärderna lämnas kvar i reservatet (men flyttas från lämningarna).

Löpande skötsel:

- Återkommande röjning av granföryngring och sly var 20e år eller vid behov.

<u>Skötselområde 3, tallplantering</u>

Areal: 0,8 ha

Naturtyp enligt Natura 2000: -

Mål: 9010 Barrnaturskog

Beskrivning

Området består av likåldrig ung tallskog (max 30 år) som är relativt tät.

Foto: Henry Stahre, 2011.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

- Området ska på sikt utveckla vissa strukturer som återfinns i barrnaturskogar, t ex död ved, luckighet och gamla träd.

Åtgärder

- Eventuellt kan en naturvårdsinriktad gallring genomföras för att ge fältskiktet möjlighet att utvecklas samt för att få en glesare mer varierad skogsstruktur.

Skötselområde 4, parkeringsyta med information, ev vandringsled

Beskrivning
Längs grusvägen anläggs en liten parkeringsyta (ca 1-2 bilar) för förvaltare och ev besökare. Informationsskylt sätts upp intill denna. I framtiden kan det bli aktuellt att dra en vandringsled genom reservatet, eventuellt kan denna knyta ihop naturreservaten i trakten Norra Vi-Skirsjön.

2.2 Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Var	Prioritet
Avveckling av barrträd	2012-17	2	1
Gallring ungskog	2012-17	3	3
Röjning av åkerhak och rösen	2012-17	2	2
Skapande av tallved (ca 10 + 10 stammar)	2012-17	1	2
Frihuggning av senvuxna ekar vid behov	2017-2022	1	3
Anläggande av p-yta, informationsskylt	2012-2017	Väg	2

2.3 Jakt
Jakt enligt gällande lagstiftning är tillåten i reservatet. Vid jakt får jakthund användas. Älgdragare för fällt vilt får användas med stor försiktighet. Markskador pga körning ska undvikas.

2.4 Utmärkning av reservatets gräns
Utmärkning av reservatsgränsen ska utföras av naturvårdsförvaltaren enligt svensk standard SIS 031522 och enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

3. Tillsyn
För närvarande bedöms ingen speciell tillsynsman behövas inom reservatet. Tillsyn av reservatet skall ombesörjas av länsstyrelsen.

4. Dokumentation och uppföljning
Skötseln av naturreservatet ska ske på ett sådant sätt att önskat resultat uppnås till lägsta möjliga kostnad. Effekterna av utförda skötselinsatser måste därför alltid följas upp. Uppföljningen ska sedan ligga till grund för förändringar av skötselmetoder och revidering av skötselplanen.

4.1. Dokumentation och inventeringar
En systematisk häckfågelinventering kan genomföras tillsammans med närliggande reservat för att sedan följas upp var 10e år.

4.2. Uppföljning

4.2.1. Uppföljning av bevarandemål och gynnsamt tillstånd
Uppföljningen ska ske enligt en för reservatet beslutad uppföljningsplan som anger målindiktaorer, tröskelvärden och metodik kopplade till bevarandemålen för olika naturtyper i denna skötselplan. Precisering ska ske i databasen Skötsel-DOS. Uppföljningsplanen ska hållas uppdaterad av Länsstyrelsen.

4.2.2 Uppföljning av effekter av skötselåtgärder
Alla skötselåtgärder som utförs inom naturreservatet ska dokumenteras, skriftligt och vid behov med foto. I dokumentationen ska framgå vilka åtgärder som genomförts och när de genomfördes, samt vem som utförde åtgärden.

5. Finansiering av naturvårdsförvaltningen

5.1 Finansiering av naturvårdsförvaltningen
Alla i planen redovisade åtgärder bekostas av offentliga medel. Även andra finansiärer, exempelvis fonder eller stiftelser, kan bli aktuella. Dessa medel skall i så fall administreras av Länsstyrelsen.

6. Kartor

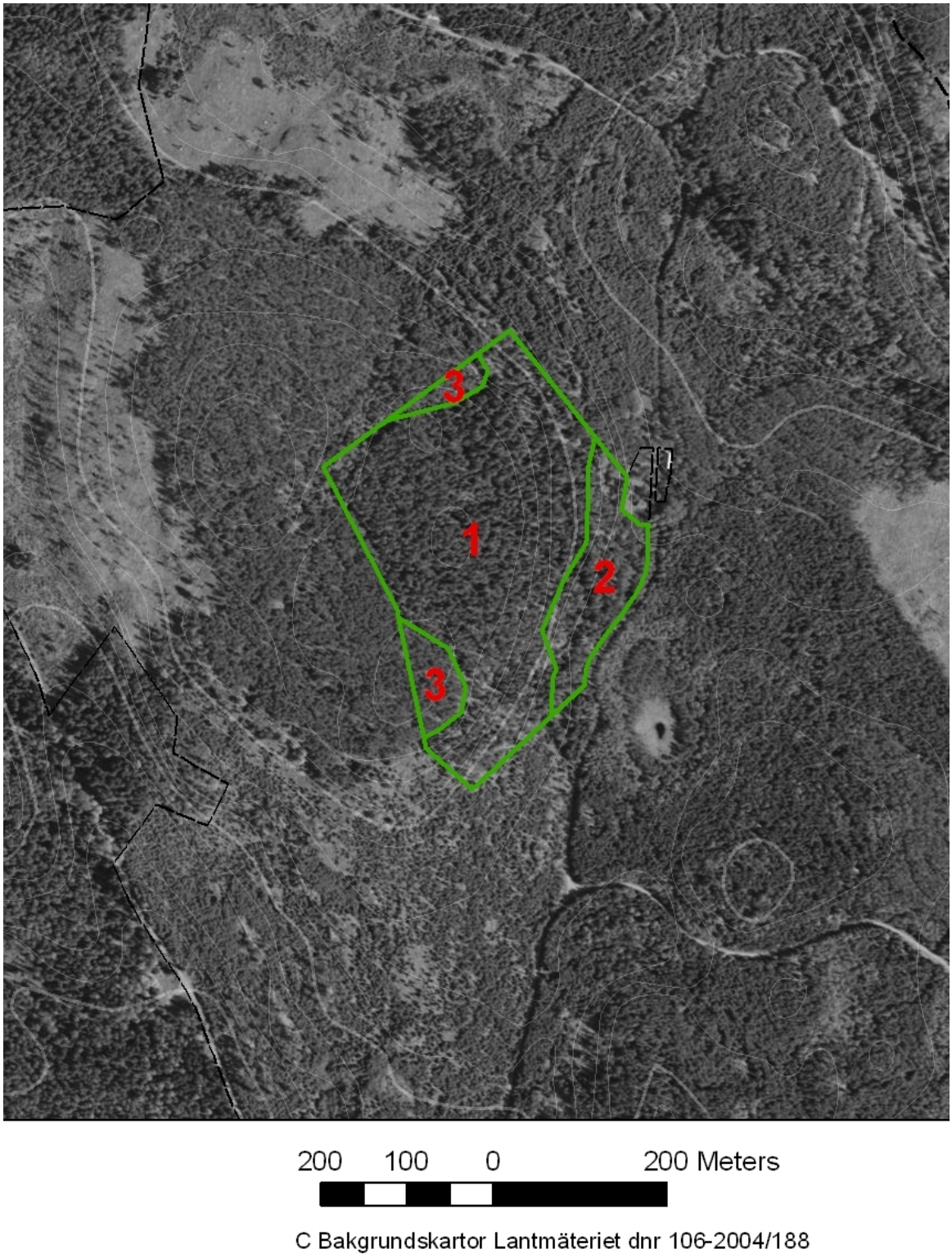

Figur 4. Flygfotot visar skötselområdena för Österhults naturreservat.